

ĐỒNG CHÍ PHẠM VĂN ĐỒNG - NHÀ LÃNH ĐẠO KIÊN TRUNG, MẪU MỰC CỦA ĐẢNG VÀ CÁCH MẠNG VIỆT NAM, NGƯỜI CON ƯU TÚ CỦA QUÊ HƯƠNG QUẢNG NGÃI

★ PGS, TS ĐOÀN MINH HUẤN

Ủy viên Bộ Chính trị,

Giám đốc Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

● **LGT:** Ngày 28-02-2026, tại tỉnh Quảng Ngãi, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh phối hợp với Ban Tuyên giáo và Dân vận Trung ương, Văn phòng Chính phủ, Tỉnh ủy Quảng Ngãi trang trọng tổ chức Hội thảo khoa học nhân dịp kỷ niệm 120 năm Ngày sinh đồng chí Phạm Văn Đồng (01/3/1906 – 01/3/2026). Dự và chủ trì Hội thảo, đồng chí PGS, TS Đoàn Minh Huấn, Ủy viên Bộ Chính trị, Giám đốc Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh đã có bài phát biểu Đề dẫn với tựa đề: “Đồng chí Phạm Văn Đồng - Nhà lãnh đạo kiên trung, mẫu mực của Đảng và cách mạng Việt Nam, người con ưu tú của quê hương Quảng Ngãi”. Tạp chí Nghiên cứu Hồ Chí Minh trân trọng giới thiệu bài phát biểu Đề dẫn quan trọng này.

Đồng chí Phạm Văn Đồng - Nhà lãnh đạo kiên trung, mẫu mực của Đảng và cách mạng Việt Nam, người con ưu tú của quê hương Quảng Ngãi. Với 94 năm tuổi đời, 75 năm hoạt động cách mạng liên tục, đảm nhận nhiều cương vị, trọng trách, trong đó có 35 năm là Ủy

viên Bộ Chính trị, 32 năm là Thủ tướng Chính phủ, cuộc đời hoạt động cách mạng của đồng chí Phạm Văn Đồng gắn liền với những trang sử vẻ vang của Đảng và dân tộc Việt Nam từ buổi đầu thời dựng Đảng cho đến thời kỳ đổi mới, hội nhập và phát triển đất nước.

1. Đồng chí Phạm Văn Đồng - Người chiến sĩ cộng sản tiên bối tài năng của Đảng và cách mạng Việt Nam

Mang trong mình bầu nhiệt huyết yêu nước, ngay từ những năm 1925-1926, khi còn đang học ở trường Bưởi, đồng chí Phạm Văn Đồng đã hăng hái tham gia phong trào đấu tranh đòi thả nhà chí sĩ Phan Bội Châu và để tang cụ Phan Châu Trinh. Đầu năm 1927, sau khi tham dự lớp huấn luyện chính trị do lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc trực tiếp tổ chức ở Quảng Châu (Trung Quốc) đồng chí được kết nạp vào Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên. Với tài năng và nhiệt huyết cách mạng, đồng chí đã hăng hái tham gia công tác đối ngoại của Hội, rồi trở về nước hoạt động trong Kỳ bộ Thanh niên Nam Kỳ, được cử làm Bí thư Kỳ bộ (tháng 3-1929) và Ủy viên Ban Chấp hành Tổng bộ Hội (tháng 5-1929); tích cực hoạt động xây dựng cơ sở, phát triển phong trào cách mạng, đặc biệt là nỗ lực chuẩn bị cho sự ra đời của một chính đảng vô sản thống nhất ở Việt Nam.

Giữa lúc thực dân Pháp mở rộng việc truy lùng, bắt bớ những chiến sĩ cách mạng trong Kỳ bộ Thanh niên Nam Kỳ, đồng chí Phạm Văn Đồng bị địch bắt (tháng 7-1929), bị kết án 10 năm tù giam và đày ra Côn Đảo. Tại "địa ngục trần gian Côn Đảo" đồng chí đã cùng các chiến sĩ cộng sản trung kiên thành lập Chi bộ Đảng trong nhà tù, tổ chức học tập lý luận chính trị, văn hóa và đấu tranh đòi cải thiện chế độ sinh hoạt, đấu tranh chống những quan điểm sai trái.

Sau khi được trả lại tự do (1936) và bị quản thúc ở quê nhà, đầu năm 1937, đồng chí Phạm Văn Đồng ra Hà Nội tham gia hoạt động trên mặt trận báo chí công khai của Đảng, góp phần tuyên truyền đường lối, chủ trương mới của Đảng, đấu tranh đòi các quyền dân sinh, dân chủ, chống chiến tranh, chống chế độ phản động thuộc địa và chủ nghĩa phát xít.

Tháng 5-1940, theo sự phân công của tổ chức, đồng chí Phạm Văn Đồng cùng với đồng chí Võ Nguyên Giáp được cử sang miền Nam Trung Quốc bắt liên lạc với lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc, tích cực chuẩn bị để Người về nước trực tiếp lãnh đạo cách mạng Việt Nam. Thực hiện Chỉ thị của lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc, đồng chí Phạm Văn Đồng tham gia tổ chức lớp huấn luyện cán bộ "cấp tốc" cho các thanh niên yêu nước, viết bài và chỉ đạo xuất bản báo *Việt Nam độc lập*; xây dựng căn cứ địa cách mạng ở Cao Bằng, Bắc Kạn, Lạng Sơn. Tham gia xây dựng, phát triển Mặt trận Việt Minh, cơ sở cách mạng trong quần chúng. Tại Đại hội Quốc dân Tân Trào (tháng 8-1945), đồng chí được cử làm Ủy viên Thường trực Ủy ban Dân tộc giải phóng Việt Nam và đã góp phần xứng đáng vào thắng lợi của cuộc Cách mạng Tháng Tám 1945, mở ra kỷ nguyên mới của dân tộc - kỷ nguyên độc lập, tự do và chủ nghĩa xã hội.

2. Đồng chí Phạm Văn Đồng - Nhà lãnh đạo xuất sắc, có uy tín lớn của Đảng và Nhà nước, có nhiều công lao to lớn đối với sự nghiệp cách mạng Việt Nam

Sau ngày Cách mạng Tháng Tám

thành công, trên cương vị lãnh đạo của Đảng và Nhà nước, đồng chí Phạm Văn Đồng đã đảm nhận nhiều trọng trách, có những đóng góp to lớn đối với sự nghiệp kháng chiến, kiến quốc, đấu tranh thống nhất đất nước, bảo vệ Tổ quốc, xây dựng chủ nghĩa xã hội và đưa đất nước bước vào thời kỳ đổi mới.

Về chính trị, đồng chí hết sức quan tâm đến việc xây dựng, củng cố chính quyền cách mạng, khẳng định và bảo đảm bản chất dân chủ nhân dân của bộ máy nhà nước. Đồng chí chỉ rõ, đó là nhà nước kiểu mới của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân, là thành quả của khối đại đoàn kết các giai tầng yêu nước, dưới sự lãnh đạo của Đảng. Đồng chí rất coi trọng công tác xây dựng Đảng trong sạch, vững mạnh và yêu cầu đội ngũ cán bộ, công chức nhà nước phải thực sự gần dân, sát dân, tận tụy phục vụ nhân dân, nắm bắt được tâm tư, nguyện vọng của nhân dân để có chủ trương và cách thức lãnh đạo đúng đắn; đồng thời phải tránh lối làm việc quan liêu, mệnh lệnh. Đảng ta đã ghi nhận: “Mấy chục năm đứng đầu Chính phủ và hệ thống hành pháp, đồng chí luôn luôn trăn trở nghiên cứu lý luận và tổng kết thực tiễn, xây dựng tiền đề tạo lập và phát triển một chính quyền của dân, do dân, vì dân, xây dựng xã hội mới xã hội chủ nghĩa theo bản sắc của dân tộc Việt Nam”¹.

Về kinh tế, trên cương vị Bộ trưởng Tài chính đầu tiên của Chính phủ cách mạng lâm thời, đồng chí Phạm Văn Đồng đã góp phần quan trọng xây dựng nền tài chính độc lập và tăng cường tiềm lực kinh tế quốc gia. Sau ngày

miền Bắc được giải phóng, trên cương vị người đứng đầu Chính phủ, đồng chí đã cùng Trung ương Đảng, Chính phủ lãnh đạo thực hiện thắng lợi nhiệm vụ khôi phục kinh tế, phát triển văn hóa, xã hội, đưa miền Bắc đi lên xây dựng chủ nghĩa xã hội, làm hậu phương lớn cho cuộc đấu tranh giải phóng miền Nam, thống nhất nước nhà. Trong bối cảnh đất nước gặp nhiều khó khăn sau ngày thống nhất, đồng chí đã luôn sâu sát cơ sở, chỉ đạo nghiên cứu, tổng kết thực tiễn, từng bước tìm tòi đổi mới cơ chế quản lý kinh tế, góp phần hình thành đường lối đổi mới của Đảng.

Về văn hóa, là nhà văn hóa lớn, với nhận thức sâu sắc “văn hóa là đổi mới, đổi mới là văn hóa”, đồng chí Phạm Văn Đồng quan tâm chỉ đạo đẩy mạnh công tác tuyên truyền, giáo dục cán bộ, đảng viên và nhân dân nhận thức rõ vai trò của văn hóa vừa là mục tiêu, vừa là động lực to lớn của sự nghiệp cách mạng. Đồng chí nhấn mạnh sự cần thiết phải nghiên cứu, bảo tồn và phát huy giá trị truyền thống văn hóa tốt đẹp của dân tộc; giữ gìn sự trong sáng của tiếng Việt; tiếp thu có chọn lọc tinh hoa văn hoá nhân loại. Trên cương vị Chủ tịch Ủy ban cải cách giáo dục Trung ương trong nhiều năm, đồng chí dành sự quan tâm đặc biệt đối với ngành giáo dục, coi sự nghiệp “trồng người” là quốc sách hàng đầu, là tương lai của dân tộc. Những quan điểm của đồng chí về văn hóa, văn nghệ; về yêu cầu đối với văn nghệ sĩ; về xây dựng một nền giáo dục tiên tiến, đổi mới, đến nay vẫn mang giá trị khoa học và thực tiễn sâu sắc.

Về đối ngoại, là nhà ngoại giao xuất sắc, đồng chí là người đã tham gia kiến tạo và góp phần làm nên những mốc son lịch sử của nền ngoại giao Việt Nam với vai trò là Trưởng Đoàn đại biểu Quốc hội Việt Nam thăm hữu nghị nước Pháp (năm 1946); Trưởng Đoàn đại biểu Chính phủ Việt Nam Dân chủ Cộng hòa tại Hội nghị Phôngtennôblô năm 1946 và tại Hội nghị Giơnevơ năm 1954. Trên cương vị đứng đầu Chính phủ, Bộ trưởng Bộ Ngoại giao, đồng chí đã tham gia hoạch định và thực thi đường lối đối ngoại của Đảng, Nhà nước. Hình ảnh nhà ngoại giao tài năng Phạm Văn Đồng thân thiện, cởi mở, vừa kiên định, vững vàng về mục tiêu chiến lược, vừa linh hoạt, khéo léo về phương pháp trong các cuộc tiếp xúc, đàm phán ngoại giao và trên nhiều diễn đàn hội nghị quốc tế quan trọng đã để lại những ấn tượng tốt đẹp đối với cộng đồng quốc tế, góp phần tăng cường sự hiểu biết lẫn nhau và tranh thủ sự ủng hộ của nhân dân tiến bộ trên thế giới đối với cuộc đấu tranh chính nghĩa của nhân dân Việt Nam.

3. Đồng chí Phạm Văn Đồng - Tấm gương người cộng sản kiên trung, mẫu mực, người học trò xuất sắc và gần gũi của Chủ tịch Hồ Chí Minh

Sinh ra trong một gia đình trí thức phong kiến, được học hành bài bản, song đồng chí Phạm Văn Đồng đã không chọn con đường “vinh thân phì gia” mà đã sớm tham gia đấu tranh chống chế độ thực dân, phong kiến, rồi đến với con đường cách mạng vô sản đầy gian nan, hiểm nguy nhưng rất vẻ vang, cao đẹp.

Bị kẻ thù bắt giam và đày ải nơi “địa ngục trần gian”, đồng chí vẫn giữ vững khí tiết của người cộng sản và tích cực tham gia biến lao tù đế quốc thành trường học cách mạng, nơi tôi rèn bản lĩnh, ý chí của người cộng sản.

Dù trong những năm tháng hoạt động bí mật khó khăn, hay sau này trở thành người đứng đầu Chính phủ, đồng chí luôn giữ gìn nếp sống giản dị, trong sáng; gương mẫu thực hành cần, kiệm, liêm, chính, chí công, vô tư. Trong suốt cuộc đời mình, đồng chí Phạm Văn Đồng luôn đặt lợi ích của Đảng và dân tộc lên trên hết, trước hết; sống đức độ, khiêm nhường, gần gũi và gần bó với cán bộ cấp dưới, với nhân dân; thủy chung son sắt, nghĩa tình với gia đình, người thân và họ hàng, quê hương.

Cảm phục và ngưỡng mộ lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh từ khi biết đến Người, rồi được Người trực tiếp giảng dạy, dìu dắt và có dịp được thường xuyên sống, làm việc gần bên Người, đồng chí Phạm Văn Đồng đã không ngừng học tập, noi theo và trở thành người học trò xuất sắc, gần gũi của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Với những trải nghiệm hết sức sâu sắc và trí tuệ uyên bác, đồng chí là người đã đi tiên phong trong nghiên cứu và lan tỏa giá trị vô cùng to lớn, quý giá của tư tưởng, đạo đức, phương pháp, phong cách Hồ Chí Minh, góp phần quan trọng đặt nền móng cho ngành Hồ Chí Minh học của nước nhà.

4. Đồng chí Phạm Văn Đồng - Người con ưu tú, niềm tự hào của Đảng bộ và nhân dân tỉnh Quảng Ngãi

Sinh ra và trải qua những năm đầu

tuổi thơ tại Quảng Ngãi, đồng chí Phạm Văn Đồng đã sớm kế thừa, tiếp thu những truyền thống quý báu, tốt đẹp của quê hương, hình thành nên nhân cách cao đẹp của người chiến sỹ cách mạng, một nhà lãnh đạo luôn tận trung với Đảng, tận hiếu với dân.

Trên bước đường công tác, đặc biệt khi được cử vào chỉ đạo cuộc kháng chiến của quân dân Nam Trung Bộ, hay những lúc về thăm, làm việc với quê hương, đồng chí luôn chú ý động viên, nhắc nhở Đảng bộ và chính quyền tỉnh đoàn kết, xây dựng tỉnh vững mạnh, hoàn thành xuất sắc mọi nhiệm vụ Đảng, Nhà nước giao; quan tâm, chăm lo cho đời sống của người dân ngày càng ấm no, hạnh phúc; xây dựng tỉnh Quảng Ngãi ngày càng phát triển giàu đẹp.

Học tập và noi gương đồng chí Phạm Văn Đồng, Đảng bộ và nhân dân Quảng Ngãi đang phát huy mạnh mẽ truyền thống tốt đẹp của quê hương, nêu cao tinh thần đoàn kết, ý chí tự chủ, tự lực, tự cường, phát huy có hiệu quả những tiềm năng, lợi thế, không gian và nguồn

lực phát triển mới, quyết tâm thực hiện thắng lợi Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng và Nghị quyết Đại hội Đảng bộ tỉnh nhiệm kỳ 2025-2030, xây dựng tỉnh đến năm 2030 là tỉnh phát triển khá, trở thành một cực tăng trưởng quan trọng ở khu vực miền Trung - Tây Nguyên.

Kỷ niệm 120 năm Ngày sinh đồng chí Phạm Văn Đồng là dịp để cán bộ, đảng viên và nhân dân ta thành kính tưởng nhớ, tri ân cuộc đời và sự nghiệp cách mạng cao đẹp của đồng chí Phạm Văn Đồng, tiếp tục đẩy mạnh công tác giáo dục lý tưởng, truyền thống cách mạng vẻ vang của Đảng và dân tộc; tiếp tục khơi dậy mạnh mẽ tinh thần yêu nước, lòng tự hào dân tộc, chung sức, đồng lòng quyết tâm thực hiện thắng lợi Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng, vì một nước Việt Nam hoà bình, độc lập, dân chủ, giàu mạnh, phồn vinh, văn minh, hạnh phúc, vững bước đi lên chủ nghĩa xã hội. ■

¹ Lời diếu của Ban Chấp hành Trung ương Đảng do đồng chí Tổng Bí thư Lê Khả Phiêu đọc tại Lễ truy điệu và an táng đồng chí Phạm Văn Đồng, ngày 6-5-2000. Báo *Nhân dân*, ngày 7-5-2000.